

Studenters tilrettelegging ved høyere utdanningsinstitusjoner i Norge

Norsk studentorganisasjon

Rapport utarbeidet av læringsmiljøpolitisk komité (LMPK)

Innholdsfortegnelse

<u>Introduksjon</u>	3
<u>Om undersøkelsene</u>	3
<u>Hovedfunn</u>	3
<u>Spørsmålene</u>	4
<i><u>Spørsmål til studentene</u></i>	4
<i><u>Spørsmål til ansatte</u></i>	4
<u>Resultater</u>	5
<i><u>Studentundersøkelsen:</u></i>	5
<i><u>Tilretteleggingstilbud:</u></i>	5
<i><u>Prosess med å få tilrettelegging:</u></i>	6
<i><u>Informasjonen om tilrettelegging:</u></i>	8
<u>Ansatt-undersøkelsen</u>	9
<u>Konklusjon</u>	12
<u>Veien videre</u>	13
<i><u>NSO:</u></i>	13
<i><u>Universitets- og høyskolesektoren:</u></i>	13
<u>Bibliografi</u>	14

Introduksjon

Med lik tilgang til høyere utdanning mener Norsk studentorganisasjon (NSO) at alle som er faglig kvalifisert skal ha tilgang til utdanning, uavhengig av etnisitet, språk, religiøsitet, livssyn, seksuell orientering, funksjonsevne, kjønn, sosial og sosioøkonomisk bakgrunn.

NSO mener at utdanning er et virkemiddel for å sørge for en aktiv demokratisk deltagelse og samfunnsutvikling, og derfor skal studentmassen gjenspeile den generelle befolkningen i landet. Vi mener det er utviklende og viktig at et bredt mangfold er representert i akademien.

NSO mener Norge skal ligge i verdenstoppen når det kommer til mangfold, inkludering og likestilling i høyere utdanning. Derfor er det viktig at man ser på hvilke tiltak som kan iverksettes for å sikre dette.

Nesten hver fjerde student i Norge i dag (2019) har en nedsatt funksjonsevne, dette er rapportert inn til Eurostudent. Det vil si at av 293 287 studenter har 69 200 studenter behov for individuell tilrettelegging for å gjennomføre høyere utdanning (UNIVERSELL*, 2019). Studiebarometeret anno 2018 forteller at studenter med nedsatt funksjonsevne er i gjennomsnitt mindre fornøyde med studiet og studiehverdagen enn funksjonsfriske studenter. (NOKUT, 2018), dette er noe vi ønsker å belyse gjennom denne rapporten hvorfor det er sånn.

Derfor mener komiteén at punktet i mandatet er vårt er svært viktig for at flere skal ha mulighet til å ta eller å fullføre en høyere utdanning. Mandatet vårt er følgende: **«Kartlegge studenters tilretteleggingstilbud og prosessen med å få tilrettelegging på studiestedene, herunder brukerperspektiv og hvor vanskelig/lett det er for studenter å få den hjelpen de trenger.»**

Om undersøkelsene

Undersøkelsen er laget av NSOs læringsmiljøpolitiske komité og gjennomført via Nettskjema.no.

Nettskjema er et verktøy for utforming og gjennomføring av spørreundersøkelser på nett. Tjenesten tilbys av Universitetet i Oslo, og er utviklet av Universitetets senter for informasjonsteknologi. Systemet har tilnærmet 100 % oppetid og ingen begrensninger på antall svar og skjemaer. Nettskjema har de fleste av vanlige funksjoner for å utforme / administrere nettbaserte spørreundersøkelser. I tillegg er det spesielt tilrettelagt for å tilfredsstille norske krav til personvern.

Vi har valgt å gjennomføre to undersøkelser da dette var enklest for å skille data, og for å se tydelig eventuelle forskjeller. På studentundersøkelsen var det totalt 92 svar, mot 19 svar i ansattundersøkelsen. NSOs læringsmiljøpolitiske komité skal bistå NSO i utvikling av organisasjonens politikk innenfor læringsmiljø og har utarbeidet denne undersøkelse i tråd med vedtatt mandat for komiteén.

Undersøkelsen ble sendt ut til ansatte og studenter den 10.02.2021, med en svarfrist 31.03.2021. Komiteén mottok 111 svar innen fristen gikk ut.

Hovedfunn

Et tydelig skille mellom ansatte og studenters svar er hvordan de forholder seg til den tilretteleggingen studentene har krav på. Studentene vil i stor grad ha en oversikt over hvilke funksjonsnedsettelse som kvalifiserer for enkelte tilretteleggingstiltak, hvor ansatte i større grad ønsker å gi individuell tilrettelegging.

Studentene som på den ene siden er misfornøyd med informasjonen de får vil nok oppleve å få bedre informasjon om tilrettelegging dersom det var en lang liste med all verdens funksjonsnedsettelse som gir rett til hvilke tilretteleggingstilbud. Dette står som en klar motpol til ansattes syn på tilrettelegging, som i stor grad tar utgangspunkt i Universitets- og Høgskole-lovens § 4-3 (5).

Spørsmålene

Vi stilte en rekke spørsmål vi mente var relevante for denne type undersøkelse. Vi valgte å sende ut en undersøkelse rettet mot studenter, og en som var rettet mot de som jobber i Universitets- og høgskolesektoren med problemstillingen vår.

Vi kom frem til spørsmålene vi har valgt å ta med i undersøkelsene etter å ha diskutert i plenum, og skrevet spørsmål vær for oss, for så og komme frem til spørsmålene vi brukte. Vi tittet også på andre relevante undersøkelser som har blitt gjort tidligere for å hente litt inspirasjon. Vi mener at spørsmålene vi har benyttet er svært relevant i forhold til hvilken type data vi ønsker å få inn, samt at det ikke åpner opp for mistolkning.

Spørsmål til studentene

Hvilke tilretteleggingsbehov har du?

Hvilken type institusjon går du på?

Hvor stor er institusjonen du går på?

Hvilke tilretteleggingstilbud har du blitt tilbudt?

Hvordan opplever du at prosessen med å få tilrettelegging er/har vært?

Hvordan ønsker du å få informasjonen om tilrettelegging?

Er det noen former for tilrettelegging du skulle ønske at du fikk?

I hvor stor grad kjenner du til dine rettigheter for tilrettelegging?

Er det tilstrekkelig kapasitet i tilretteleggingstilbudet du får?

I hvor stor grad er informasjon om tilrettelegging tilgjengelig?

I hvor stor grad er det lett å søke om tilrettelegging?

I hvor stor grad opplever du at utdanningsinstitusjonen tilbyr individuell tilrettelegging?

I hvor stor grad føler du deg ivaretatt av utdanningsinstitusjonen?

I hvor stor grad opplever du at det er lett å kommunisere med tilretteleggingstjenesten?

Spørsmål til ansatte

Hva er din e-post?

Hvilken type institusjon jobber du på?

I hvor stor grad legger ledelsen til rette for arbeidet med tilrettelegging?

I hvor stor grad er informasjon om tilrettelegging tilgjengelig?

I hvor stor grad opplever du at studentene er fornøyde med det tilretteleggingstilbudet de får?

I hvor stor grad har dere ressurser nok til å gi alle studentene som har behov for tilrettelegging et godt tilbud?

I hvor stor grad legger dere til rette for at studenter skal kunne komme med tilbakemeldinger på deres rutiner og tilbud knyttet til tilrettelegging?

Hvilke tilretteleggingstilbud for studenter eksisterer ved din institusjon?

Er det tilretteleggingstilbud som din institusjon ikke tilbyr?

Har dere en strategi eller handlingsplan for tilrettelegging på din utdanningsinstitusjon?

Opplever du at det er et stort behov for tilrettelegging for studenter på din institusjon?

Resultater

Studentundersøkelsen:

Undersøkelsen som var rettet mot studenter viser at mange har et behov for tilrettelegging i høyere utdanning. Studentenes opplevelse er at tilretteleggingsbehovet ikke er tilstrekkelig, men det er også viktig å fortelle at noen også er fornøyde.

I undersøkelsen er representasjonen mellom privat og offentlig institusjon noe skjevfordelt, da det er 95% som kommer fra en offentlig høgskole eller universitet, mens 5% kommer fra privat sektor. Vi skulle ønske at dette var nærmere den reelle 84/16 prosent splitten man ser mellom offentlige og private institusjoner. Vi sendte dog undersøkelsen ut til absolutt alle institusjoner i Norge, samt delte undersøkelsen på ulike digitale plattformer. Flesteparten av studentene kommer fra en institusjon mellom 10-20 000 studenter.

Tilretteleggingstilbud:

Det kommer frem i undersøkelsen at det er stor variasjon i hvilke tilretteleggingstilbud som de har blitt tilbudt av institusjonene. De fleste som har svart, har ekstra tid på eksamen eller får ekstra bistand med fysisk tilrettelegging. Under her vil vi trekke frem noen av svarene om hvilket tilretteleggingstilbud studenter har mottatt..

“Hev - senk bord og ekstra tid. Blitt tilbudt hvilerom som ikke kan benyttes pga det ligger midt mellom lunsjrom og lesesal med dører som konstant slår. Før man benytter rommet må man også skrive opp navnet sitt på en tavle på utsiden av rommet, slik at alle medstudenter ser det. Føles ganske utleverende”

“Ingen, har vært nødt til å henvende meg til å få informasjon. Hadde vært stor hjelp i å ha en oversikt over hva man har rett på som dyslektiker”

“Eget rom med utvidet tid på eksamen, tilgang til liten/Skjermet lesesal (Bokskapet er ikke kommet ennå, selv om det er kjøpt inn), bruke skriveprogram på eksamen, egen stol på eksamen, ta utdanningen på deltid eller utvidet studieforløp og mentor. “

“Både og. Hadde å gjøre med en veldig problematisk person som hadde ansvar for tilrettelegging, men han jobber ikke der lenger. Stort sett har jeg fått veldig god hjelp fra tilretteleggingstjenesten. Føler likevel at det er stor mangel på kunnskap og aksept fra faglærere. Har inntrykk av at mange mener at sånne som meg ikke burde få lov å studere der, og at jeg i hvert fall ikke burde få noen tilpasninger. Har inntrykk av at det er mye fordommer ute og går, og at mange bare ser problemer, og ikke muligheter. Generelt er det problematisk dersom faglærere har en holdning om at alle studenter skal være gode til alt - den som har en funksjonsnedsettelse må kunne leve med at det er enkelte ting man ikke får til like godt som andre, og det burde ikke være noe problem for arbeidsgivere heller - for min del trenger jeg en jobb hvor jeg kan kommunisere skriftlig heller enn muntlig, og det finnes mange slike jobber.”

“Må aktivt lete etter hva jeg har rett på selv og hvordan dette skal søkes om. Det kan være litt vanskelig å finne om man ikke vet hva man leter etter. Selve søknadsprosessen føles gammeldags da det må søkes på papir og sendes med post eller leveres for hånd. Søknadspapirer er også veldig generell som gjør at om jeg ikke vet hva jeg har rett på kan jeg ende opp med å ikke søke på tilrettelegging som vil være til hjelp for meg. Behandlingstiden var grei nok.”

“Veldig bra! Jeg fikk dette første året på studiet og fikk tilrettelegging for alle årene jeg skal studere ved institusjonen ettersom tilstanden min er vedvarende. Jeg vil påpeke her at det er flere år (rundt 3,5) siden jeg har søkt om tilrettelegging, så det kan hende at søknadsprosessen/tilbudet har endret seg siden da.”

Dette er et utvalg av resultatene vi har mottatt på punktet om tilretteleggingstilbudet i undersøkelsen. Det er stor variasjon i om den enkelte student er fornøyd eller misfornøyd. Det kommer tydelig frem at det er stor variasjon i tilbudet som gis til den enkelte student, og at flere mener det burde være enklere å søke om tilrettelegging. Flere studenter opplever prosessen med å søke om tilrettelegging som utfordrende, da de må forholde seg til flere ulike ansatte/organer for å komme til personen som kan gi dem den hjelpen de trenger. Det kommer også frem at flere studenter føler at de ikke blir trodd på av ansatte/utdanningsinstitusjonen når de uttrykker et behov om tilrettelegging. Andre studenter opplever at faglig ansatte og andre ved utdanningsinstitusjonen ikke er villige til å tilpasse forelesninger/studieløpet basert på deres tilretteleggingsbehov.

Over 58% av studentene svarer (Figur 1) også at de i svært liten eller i liten grad opplever at utdanningsinstitusjonen tilbyr individuell tilrettelegging. Universitets- og høyskoleloven § 4-3, femte ledd (Lovdata, u.d.) er klar på at *studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging.*

I hvor stor grad opplever du at utdanningsinstitusjonen tilbyr individuell tilrettelegging? *

Svar	Antall	Prosent
I svært liten grad	25	27,2 %
I liten grad	29	31,5 %
I noen grad	21	22,8 %
I stor grad	11	12 %
I svært stor grad	6	6,5 %

Figur 1: I hvor stor grad opplever du at utdanningsinstitusjonen tilbyr individuell tilrettelegging?

I spørsmålet om det er tilstrekkelig kapasitet i tilretteleggingstilbudet studenten får, svarer 3 av 10 studenter at kapasiteten er tilstrekkelig i noen grad. Figur 2 viser oss at flertallet av studentene som har mottatt eller mottar et tilretteleggingstilbud ikke føler at tilbudet har tilstrekkelig kapasitet

Er det tilstrekkelig kapasitet i tilretteleggingstilbudet du får? *

Svar	Antall	Prosent
I svært liten grad	11	12,1 %
I liten grad	26	28,6 %
I noen grad	31	34,1 %
I stor grad	17	18,7 %
I svært stor grad	6	6,6 %

Figur 2: Er det tilstrekkelig kapasitet i tilretteleggingstilbudet du får?

Prosess med å få tilrettelegging:

Studentene som har svart på undersøkelsen trekker frem at de synes det er en vanskelig prosess og tidkrevende prosess å søke om tilrettelegging. Det er stor overgang til å bli student, men trolig enda større dersom du har et tilretteleggingsbehov.

Vi har valgt å trekke frem noen av tekstsvarene som har kommet frem i undersøkelsen, slik at det er lettere å forstå frustrasjonen mange av studentene sitter inne med.

“Kronglete. Tidkrevende. Slitsom. Jeg må bevise at jeg er syk eller funksjonshemmet nok til å få hjelpen legen mener jeg burde ha krav på. Denne legeerklæringen vektlegges noe, men vurderes opp mot budsjettet til utdanningsinstitusjonen. Hvor mye tilrettelegging jeg får avhenger direkte av hvor mye ressurser tilretteleggingstjenesten mottar, noe som er relativt begrensa. For å søke tilrettelegging er det en digital søknadsprosess hvor man søker om tilrettelegging for hvert fakultet man har fag på. Hvert fakultet gir så helt ulik tilrettelegging og har hittil aldri kommet med like vurderinger om hva jeg trenger av tilrettelegging, selv om søknaden min og legeerklæringen er lik. Svarene på søknaden kommer først langt ute i februar og oktober, om ikke seinere. Jeg må søke på nytt hvert år og hvert semester avhengig av typen tilrettelegging jeg trenger, selv om jeg har kroniske tilstander. Jeg har selv klaget inn manglende tilrettelegging til sentral klagenemnd på institusjonen og fått medhold i at fakultet måtte gjøre mer enn det de originalt gjorde. Selv med medhold i klagenemnda har jeg ikke fått den tilretteleggingen legen mener jeg har krav på. Neste skritt i klage om tilrettelegging blir derfor å anmelde studiestedet for diskriminering eller å starte en sak i rettsvesenet. Det sier seg selv at det er en svært belastende og tidkrevende prosess, som tar vekk tid jeg trenger på studiene mine. Med riktig tilrettelegging pleier jeg å få B i fagene mine. Uten tilrettelegging får jeg ikke deltatt i undervisningen, lesingen mot eksamen eller eksamenen. Da får jeg ofte ikke engang fullført eksamen og jeg kan trenge å bli sykmeldt.”

“Det er slitsomt å be om tilrettelegging hvert eneste semester - det gjelder ikke gjennom hele studieåret, og undervisere er kronisk seint ute med pensumlistene, så jeg får ikke bøker før halvveis ut i semesteret”

“Kaotisk og tungvint. Sitter igjen med følelsen av å være en masete byrde. Må forholde meg til 4-5 ulike personer på institutt og fakultet for å få til tilrettelegging. Ingen som har hovedansvar, og få som vet nøyaktig hvordan ting fungerer. Kontaktet utdanningsinstitusjonen halvannen måned før studiestart for å få på plass tilrettelegging i tide, men det var ikke i orden før 2 måneder inn i studiet. Det skulle egentlig ta mer tid, men fakultetet fant tilfeldigvis en hev-senk pult på lager. Når jeg ba om tilrettelagt lesesalsplass, henviste de meg først til masterutvalget, altså andre studenter, noe som opplevdes som en ansvarsfraskrivelse og ubehagelig. Vil helst ikke dele helsemessige behov med medstudenter man ikke kjenner. Må søke om utsettelse på hver enkelt oppgave/eksamen, istedenfor å bare innvilges ekstra tid generelt. Svært rigide regler for utsettelse, tilpasses ikke den enkeltes behov. Har opplevd å få spydige svar når jeg har bedt om tilrettelegging. Når jeg har gitt tilbakemelding om at det oppleves ekkelt, har jeg ikke fått svar. Null informasjon eller hjelp med tilrettelegging under korona pandemien. Satt flere måneder hjemme uten tilrettelagt plass. Når skoleeksamen ble omgjort til en 10-timers hjemmeeksamen i mai klarte jeg så vidt å fullføre, da det ikke var tilpasset mitt funksjonsnivå “

“syns generelt den er litt krevende, det er ganske stress å måtte skrive ut skjema, fylle ut skjema, få signatur av lege (spes. frustrerende at jeg må ha det hver gang, er jo ikke som om jeg plutselig en dag ikke har ADHD)”

“Veldig bra! Jeg fikkset dette første året på studiet og fikk tilrettelegging for alle årene jeg skal studere ved institusjonen ettersom tilstanden min er vedvarende. Jeg vil påpeke her at det er flere år (rundt 3,5) siden jeg har søkt om tilrettelegging, så det kan hende at søknadsprosessen/tilbudet har endret seg siden da.”

I sammenheng med dette viser undersøkelsen (*Figur 3*) at under 5% av studentene svarer at de opplever, i svært stor grad, at det er lett å søke om tilrettelegging. I tillegg til dette svarer under 25% at det i stor grad er lett å søke om tilrettelegging, mens et flertall av studentene, 31.9%, svarer at det i liten grad er lett å søke om tilrettelegging. Dette kan tydes som et signal om at utdanningsinstitusjonenes søknadsrutiner for studenter, for å kunne få innvilget tilrettelegging, ikke er synlige eller brukervennlige nok for studentene.

I hvor stor grad er det lett å søke om tilrettelegging? *

Svar	Antall	Prosent
I svært liten grad	11	12,1 %
I liten grad	29	31,9 %
I noen grad	25	27,5 %
I stor grad	22	24,2 %
I svært stor grad	4	4,4 %

Figur 3: I hvor stor grad er det lett å søke om tilrettelegging?

Videre ser vi også (Figur 4) at det er variasjon i hvor stor grad den enkelte studenten føler seg ivaretatt av utdanningsinstitusjonen. Det er ikke et av svaralternativene som har en overvekt av responsen i forbindelse med dette spørsmålet, men vi ser at færrest studenter har svart i svært stor grad, etterfulgt av i stor grad.

I hvor stor grad føler du deg ivaretatt av utdanningsinstitusjonen? *

Svar	Antall	Prosent
I svært liten grad	19	20,9 %
I liten grad	26	28,6 %
I noen grad	23	25,3 %
I stor grad	15	16,5 %
I svært stor grad	8	8,8 %

Figur 4: I hvor stor grad føler du deg ivaretatt av utdanningsinstitusjonen?

Informasjonen om tilrettelegging:

Mange studenter (4/10) svarer at informasjon om tilrettelegging i liten eller i svært liten grad er tilgjengelig for studenten (Figur 5). Dette er motsatt av hva som kommer frem i undersøkelsen som vi sendte ut til de ansatte, hvor flertallet mente at informasjon om tilrettelegging var tilgjengelig i stor grad. Kun 9.8% av studentene svarte det samme som flertallet av de ansatte på dette spørsmålet. Dette viser et tydelig skille mellom hvordan studentene og de ansatte ser på den samme informasjonen, med ulike øyne.

I hvor stor grad er informasjon om tilrettelegging tilgjengelig? *

Svar	Antall	Prosent
I svært liten grad	16	17,4 %
I liten grad	27	29,3 %
I noen grad	38	41,3 %
I stor grad	9	9,8 %
I svært stor grad	2	2,2 %

Figur 5: I hvor stor grad er informasjon om tilrettelegging tilgjengelig?

Studentene trenger informasjon for å vite hva de har krav på. Vi stilte et oppfølgingsspørsmål med tekstsvaret til studentene om hvordan de ønsker å få informasjonen om tilrettelegging. Her var det mange studenter som ønsket å få informasjonen på e-post eller digitale arenaer. Mange ønsket også at det skulle være tilgjengelig informasjon på hjemmesidene til høgskolene og universitetene. Det mange også trakk frem var at de ønsket at minst én til to ansatte har dette som en jobb og som er tilgjengelig for å ta

imot henvendelser når det gjelder tilrettelegging, og er alltid er tilgjengelig for studentene. Med egne ansatte på dette feltet vil studentene føle seg mer ivaretatt av institusjonene, samtidig som det kan bli lettere å henvende seg til tjenesten. Flere studenter trakk også frem at det var vanskelig å søke om tilrettelegging. På bakgrunn av dette ser vi at det kan være en stor ressurs for den enkelte utdanningsinstitusjonen om de hadde folk til å bistå studentene med dette.

Kommunikasjonen med tilretteleggingstjenesten trekkes også frem som noe variert (*Figur 6*). Med dette mener vi at studentene opplever stor variasjon om det er lett eller komplisert å nå frem til tjenesten om tilretteleggingstjenesten. Det kommer også frem at det ikke er alle utdanningsinstitusjonene som har en egen tilretteleggingstjeneste, noe som kan bidra til å gjøre det vanskeligere for studenten å ta kontakt med personen som kan gi studenten det tilretteleggingstilbudet den har behov for.

I hvor stor grad opplever du at det er lett å kommunisere med tilretteleggingstjenesten ^{*}

Svar	Antall	Prosent
I svært liten grad	18	19,6 %
I liten grad	24	26,1 %
I noen grad	25	27,2 %
I stor grad	20	21,7 %
I svært stor grad	5	5,4 %

Figur 6: I hvor stor grad opplever du at det er lett å kommunisere med tilretteleggingstjenesten?

Videre ser vi også at det er varierende hvor godt studentene kjenner til sine rettigheter for tilrettelegging (*Figur 7*), hvor alternativet som får mest svar er "i noen grad", som over 40% av studentene har valgt som svar. Samlet er det 33% prosent som har svart at de kjenner til sine rettigheter i svært liten eller i liten grad, kontra 24,2% som svarer at de kjenner til sine rettigheter i stor eller i svært stor grad.

I hvor stor grad kjenner du til dine rettigheter for tilrettelegging? ^{*}

Svar	Antall	Prosent
I svært liten grad	15	16,5 %
I liten grad	15	16,5 %
I noen grad	39	42,9 %
I stor grad	15	16,5 %
I svært stor grad	7	7,7 %

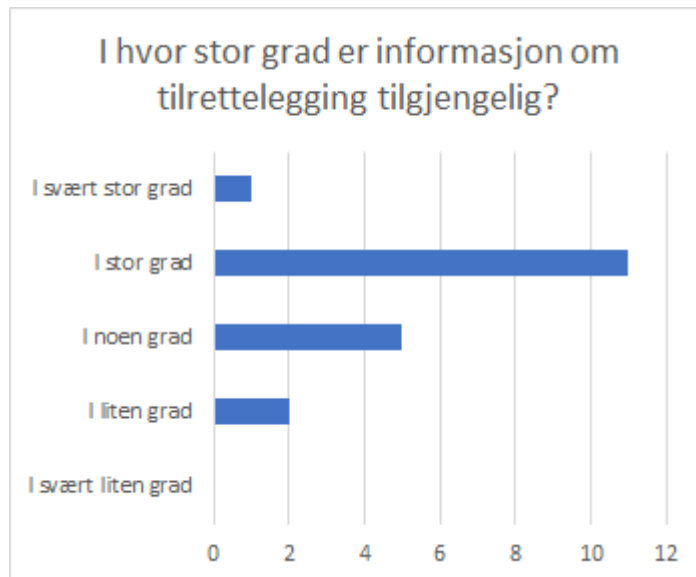
Figur 7: I hvor stor grad kjenner du til dine rettigheter for tilrettelegging?

Studentenes kjennskap til sine rettigheter kan være essensielle for at de skal få den individuelle tilretteleggingen de har behov for.

Ansatt-undersøkelsen

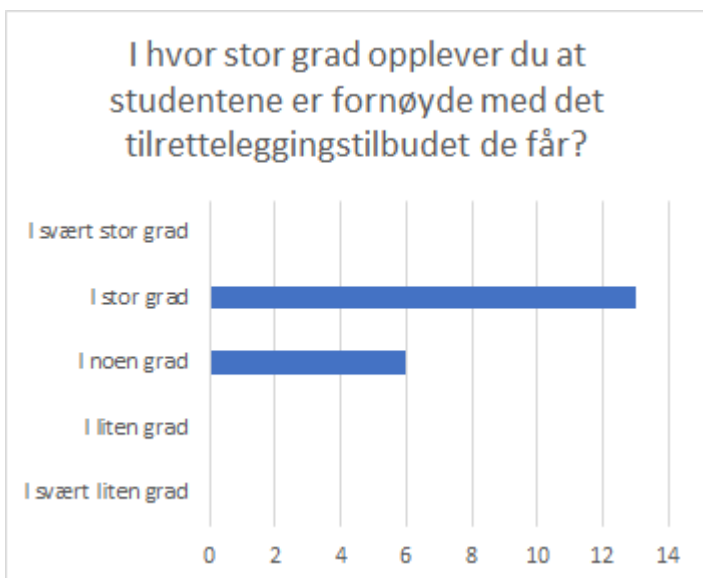
Undersøkelsen til ansatte ved utdanningsinstitusjoner i Norge viser at tilretteleggingstilbudet oppleves som tilstrekkelig. De opplever at studentene er fornøyde med tilbudet de får og at de ligger på linje med resten av de høyere utdanningsinstitusjonene i landet. Likevel oppgir majoriteten at studenter i liten grad får mulighet til å komme med tilbakemeldinger på tilretteleggingstilbudet. Tilbudet anses som godt kommunisert ut til studentmassen. Det er derimot noe varierende om det er nok ressurser tilgjengelig til å ivareta alle behov.

I spørsmålet om hvor stor grad informasjon om tilrettelegging er tilgjengelig svarer (Figur 8) brorparten av respondentene at det er tilgjengelig i stor grad. Ved samme spørsmål til studentene svarer de fleste at det i noen grad, eller i liten grad er tilgjengelig informasjon om tilrettelegging. Dette tyder på at informasjonen de ansatte kommuniserer ut anses å nå studentene når den i realiteten ikke gjør det.

Figur 8: I hvor stor grad er informasjon om tilrettelegging tilgjengelig?

I spørsmålet om hvor stor grad respondentene opplever at studentene er fornøye med tilretteleggingstilbudet de får svarer (Figur 9) alle enten i stor grad eller i noen grad. Hvor dobbelt så mange svarer i stor grad enn i noen grad. Det er dog en overvekt av institusjoner som ikke legger til rette for at studentene kan gi tilbakemelding på rutiner og tilbud knyttet til tilretteleggingen (Figur 10).

Figur 10: I hvor stor grad opplever du at studentene er fornøye med det tilretteleggingstilbudet de får?

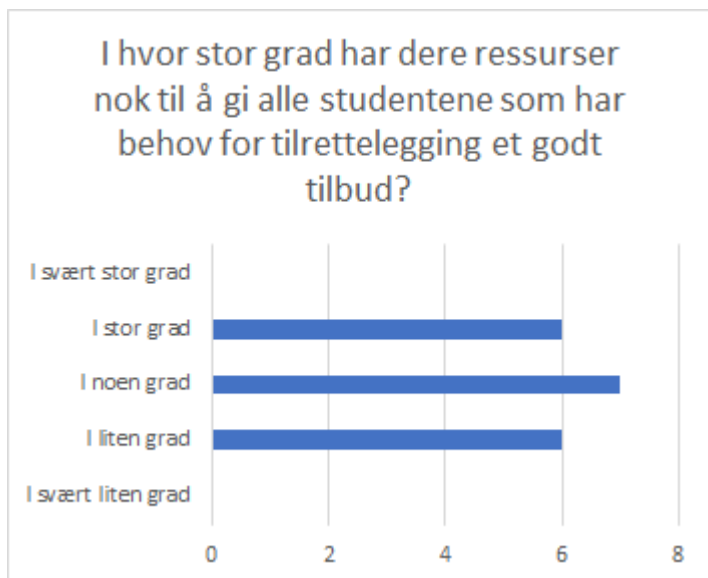

Figur 9: I hvor stor grad legger dere til rette for at studenter skal kunne komme med tilbakemeldinger på deres rutiner og tilbud knyttet til tilrettelegging?

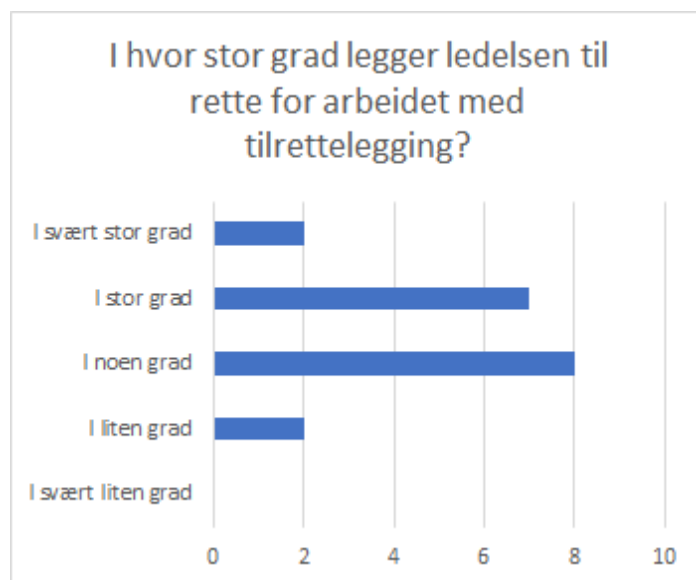
Fra undersøkelsen kommer det frem at arbeidet om tilrettelegging er forankret hos ledelsen i noen eller stor grad (Figur 12). Samtidig svarer 32% (Figur 11) at de ikke har ressurser nok til å gi alle studenter som har behov for tilrettelegging et godt tilbud. Hva som skyldes dette spriket er uvisst, men en åpenbar mulighet er den generelle ressursknappheten i UH-sektoren.

Hva man legger i å legge til rette for tilrettelegging kan være forskjellig fra person til person. Som nevnt over kan man legge til rette ved å bistå med ressurser, men man kan også legge til rette ved å revidere reglement, sørge for mindre byråkratiske prosesser og sørge for å ta med tilretteleggingsperspektivet i andre prosesser, hvor dette ikke nødvendigvis kommer naturlig.

De fleste opplever at ledelsen i noen grad eller i stor grad legger til rette for arbeid med tilrettelegging.

Figur 12: I hvor stor grad har dere ressurser nok til å gi alle studentene som har behov for tilrettelegging et godt tilbud?

Figur 11: I hvor stor grad legger ledelsen til rette for arbeidet med tilrettelegging?

Det er derimot flere som oppgir at de i liten grad har tilstrekkelig med ressurser for å ivareta behov for tilrettelegging til de som trenger det. Selv om enkelte oppgir at ledelsen i svært stor grad legger til rette for tilretteleggingsarbeid er det ingen som oppgir at de i svært stor grad har ressurser tilgjengelig for å gi et tilbud til alle studenter. Det fremkommer ikke noen tydelig årsak for at ressurstilgjengeligheten scorer dårligere enn fokuset fra ledelsen på arbeid med tilrettelegging. En mulighet er at tilrettelegging må være tilpasset den enkelte brukers behov.

I den kvalitative delen av undersøkelsen ble respondentene spurt om de opplever et stort behov for tilrettelegging for studenter ved sine institusjoner. Det overveldende flertallet svarte her at behovet for tilrettelegging var stort (avhengig av hvordan man ser på det) og økende. Det blir rapportert om få tilretteleggingssaker av fysisk karakter, og heller en større andel av kroniske sykdommer og psykiske lidelser.

Undersøkelser som Studenters helse- og trivselsundersøkelse m.m. har pekt på at studenter i større og større grad sliter med alvorlige psykiske plager, hvor det i 2010 var 16% var det i 2018 29%. 14% av studenter svarer at de plages svært mye, og 30% svarer at de plages en del av eksamensangst. Nyere undersøkelser viser ingen tegn til at denne trenden er på vei ned, noe som underbygger svarene i undersøkelsen.

I spørsmål om hvilke tilretteleggingstilbud som eksisterer ved institusjonen, og hvilke tilbud som ikke tilbys påpeker flere respondenter at institusjonen ikke "tilbyr" tilrettelegging, men heller går i dialog med studenten om hvordan å løse behovene denne har. Brorparten av respondentene svarte dog i varierende grad, uten at det er mulig å se noen fellestrekk på disse to spørsmålene.

Konklusjon

Fra svarene i undersøkelsene fremkommer det at studentene og de ansattes har forskjellige opplevelser av tilretteleggingstilbudet og kommunikasjonen rundt det.

Et tydelig skille mellom ansatte og studenters svar er hvordan de forholder seg til den tilretteleggingen studentene har krav på. Studentene vil i stor grad ha en oversikt over hvilke funksjonsnedsettelse som kvalifiserer for enkelte tilretteleggingstiltak, hvor ansatte i større grad ønsker å gi individuell tilrettelegging.

Studentene som på den ene siden er misfornøyd med informasjonen de får vil nok oppleve å få bedre informasjon om tilrettelegging dersom det var en lang liste med all verdens funksjonsnedsettelse som gir rett til hvilke tilretteleggingstilbud. Dette står som en klar motpol til ansattes syn på tilrettelegging, som i stor grad tar utgangspunkt i Universitets- og Høgskole-lovens § 4-3 (5):

“Studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging [...]”

De ansatte er ofte tilknyttet den enkelte utdanningsinstitusjonen i flere år og har god tid til å sette seg inn i rutinene for tilrettelegging dersom det skulle være nødvendig. Kontra de ansattes gode tid har studentene, som er på utdanningsinstitusjonen over mindre tid i forhold til de ansatte. Utdanningsinstitusjonen er som arbeidsgiver pliktig til å legge til rette for ansatte som har behov for dette, men basert på undersøkelsen frykter vi at fokuset på informasjon stopper ved den ansatte. Studentene trer ofte inn i en helt ny hverdag når de starter å studere, og de trenger brukervennlig og god informasjon for å kunne søke om tilrettelegging innen de gitte fristene, satt av utdanningsinstitusjonen.

Ettersom tilretteleggingstilbudet ved høyere utdanningsinstitusjoner skal være individuelt ser det ut som at man har et par veier ut av situasjonen vi befinner oss i nå. En ganske ekstrem og lite ønsket løsning er å endre UH-lovens bestemmelse om individuell tilrettelegging til å ligge nærmere studentenes ønske om en ikke-individuell oversikt over tilretteleggingstilbud.

I stedet for nevnt løsning kan institusjonene i større grad presentere tilretteleggingstilbudet tidlig i studieløpet, og gjerne før studenten er på plass til studiestart i et velkomstbrev e.l. Det nevnes i flere sammenhenger at informasjonsmengden for studenter er for stor. og en slik løsning kan hjelpe å avlaste studentene når det kommer til å finne frem til informasjon om tilrettelegging tidlig i studiet.

Undersøkelsen viser at studentenes opplevelser ikke samsvarer med Universitets- og høyskole-loven, noe komiteen stiller seg undrende til.

Veien videre

Med bakgrunn i det som står ovenfor ønsker komiteen å komme med forslag til både NSO og sektoren for øvrig om hva som bør gjøres videre.

NSO:

Komiteen mener at NSO bør ha et fokus rundt denne tematikken i tiden fremover, da det i større grad er flere som har behov for tilrettelegging i høyere utdanning. Universitets- og høyskolesektoren har stor variasjon i tilretteleggingstilbudet, og vi mener at NSO må jobbe for at alle studenter faktisk får det tilretteleggingstilbudet de har krav på.

Vi mener at NSO bør ha et politisk dokument om tilrettelegging som tydelig viser hva NSO mener på området. Dette kan være et verktøy som blir brukt til videre arbeid opp mot politikere i Norge. Vi mener også at dette dokumentet og informasjonen tas med i revidering av Utdanningspolitisk plattform.

Vi anbefaler også NSO i større grad til å samarbeide med ulike interesseorganisasjoner som jobber for tilrettelegging og universell utforming, og direktoratet for høyere utdanning og kompetanse for et samarbeid rundt tematikken og andre aktuelle aktører slik at det på best mulig grad gjenspeiler seg og representerer de som har behov for tilrettelegging.

Universitets- og høyskolesektoren:

Læringsmiljøpolitisk komité mener systemet for å søke om tilrettelegging må revideres og det må gjøres lettere for den enkelte student å søke om tilrettelegging. Det bør stilles minstekrav til institusjonen for hva studenter kan forvente i en slik søknadsprosess, og disse bør kommuniseres tydelig til universitetene og høyskolene.

Det må settes av tilstrekkelig med midler til å sikre et godt tilretteleggingstilbud og bygge opp under prinsippet om lik rett til utdanning for alle.

Utdanningsinstitusjonene må i større grad legge til rette for at studentene kan komme med tilbakemeldinger på tilretteleggingstilbudet. For å få til et godt tilbud må både studenter og ansatte ha samme oppfatning av situasjonen og i samråd videreutvikle tilbudet på den enkelte institusjon.

Videre mener komitéen at en større nasjonal kartlegging av studenters tilretteleggingstilbud og opplevelsen av dette er nødvendig. Denne rapporten baserer seg på et begrenset antall respondenter, og mer data vil gi et bedre beslutningsgrunnlag for den enkelte institusjon og andre interessenter.

Komiteen vil avslutningsvis takke alle som har svart på undersøkelsen. Uten deres svar kunne vi ikke ha fått det resultatet vi har fått, og dere har gitt NSO et datagrunnlag som kan brukes til å arbeide videre med å styrke studenters tilretteleggingstilbud.

Bibliografi

Lovdata. (u.d.). *lovdata.no*. Hentet fra Lov om universiteter og høyskoler (universitets- og høyskoleloven): <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-04-01-15>

NOKUT. (u.d.). *Nokut.no*. Hentet fra NOKUT 2019: https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2019/studiebarometeret-2018_hovedtendenser_1-2019.pdf

UNIVERSELL. (u.d.). *Universell.no*. Hentet fra Universell utforming - En strategi for inkludering og et fag- og kunnskapsområde: <https://www.universell.no/fagomraader/universell-utforming/>